

Nr 545

Av herr **Håstad m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 111, angående högertrafikfrågan.*

Rådgivande folkomröstning har icke förekommit i vårt land sedan år 1922. Den nuvarande väljarkåren kan därför i stort sett anses stå ganska främmande inför innebörden och betydelsen av denna speciella åsiktsyttning. Med hänsyn redan härtill torde en viss begränsad upplysningskampanj vara motiverad då den rådgivande folkomröstningen efter ett längre uppehåll åter införes. Mot Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 111 vid årets riksdag angående anslag till en objektiv upplysningsverksamhet synes oss ingen erinran böra göras.

Det i propositionen föreslagna bidraget till organiserandet och genomförandet av en ren propaganda för ja- och nejsidan anser vi däremot varken rimligt eller erforderligt. Avsikten med detta bidrag på tillsammans 2 miljoner kronor är ju uppenbarligen att de två meningsriktningarna genom statsanslag skall stimuleras till propagandaverksamhet utöver vad deras egna intressen bjuder dem.

Vid ett studium av folkomröstningsinstitutet i de länder, som sedan en längre tid använt sig av detta, har vi icke kunnat konstatera att en dylik statsunderstödd propagandaverksamhet i något land ansetts nödvändig. Detta gäller även i sådana fall där möjligheterna till en objektiv upplysning är mindre än i vårt.

Det synes oss ytterst tveksamt huruvida det före en rådgivande folkomröstning över huvud taget erfordras en så omfattande propaganda av kampanjorganisationer som man föreställer sig i Kungl. Maj:ts proposition. Enligt vår mening bör nämligen de instrument för upplysning som redan finnes i allt väsentligt vara till fyllest.

Radion är i vårt land fri från enskilda eller organisationers speciella intressen. Dess objektivitet behöver därför icke dras i tvivelsmål. Radiodiskussioner är dessutom ur flera synpunkter den lämpligaste formen för belysande av olika problem som har allmänt intresse. Genom sådana diskussioner undvikes nämligen i stor utsträckning osakliga och tendentiösa påståenden därigenom att de genast kan bli föremål för direkt bemötande från andra meningsriktningars sida. Radion måste därför ur objektiv synpunkt blir väsentligt betydelsefullare än de eventuella broschyrer och andra propagandamedel som vid sådana tillfällen kan komma till användning. Värdet av radions medverkan blir enligt vår uppfattning än större inför en

folkomröstning än inför de allmänna valen, eftersom folkomröstningen endast berör en klart avgränsad fråga, medan de stora valdebatterna i radio kretsar kring en mångfald problem på ett för lyssnarna ofta förvirrande sätt. Alla förutsättningar finns sålunda för att en enda frågeställning i radio kan belysas på ett sätt som överträffar vad övriga tänkbara former för upplysning och propaganda förmår. Vid sidan av de rena diskussionerna bör dessutom med hänsyn till radions objektivitet reportage, föredrag och intervjuer kunna ge en allsidig upplysning om de olika aspekter som kan lägas på frågan. Om sålunda Radiotjänst inför den förestående folkomröstningen arrangerar program efter de linjer, som skett under de senaste valåren, torde full garanti vinnas för att upplysningen får den största tänkbara spridningen.

Pressen har i likhet med radion möjlighet att på olika sätt framlägga synpunkterna i frågan. Därvidlag kommer med all sannolikhet såväl ledarsidan som reportagen och insändarspalterna att ge ett gott underlag för människornas ställningstagande. Allt talar också för att pressens intresse inför folkomröstningen kommer att bli betydande. Med all sannolikhet kommer pressens ställningstagande ej att präglas av likriktning.

Företrädare för de olika meningsriktningarna kan dessutom väntas komma att utge upplysnings- och propagandaskrifter även om kostnaderna för desamma icke kommer att statligt subventioneras.

Mot denna bakgrund kan någon ytterligare stimulans genom statens försorg icke anses erforderligt. Ett dylikt statligt bidrag är i förevarande fråga desto mindre motiverat som det i propositionen anföres, att frågeställningen vid folkomröstningen kommer att begränsas till en enkel och entydig fråga. De alternativa spörsmål, som i och för sig skulle ha varit av intresse att få besvarade genom en folkomröstning, kommer således icke att komplicera ställningstagandet för den enskilde medborgaren. Icke heller kommer någon uppdelning av rösterna på olika kategorier t. ex. efter röstandes kön, ålder och körkortsinnehav att äga rum.

Frågan om statsbidrag till propagandaverksamhet inför en folkomröstning har även rent principiella sidor. Det spörsmål, som denna gång skall föreläggas medborgarna för allmän folkomröstning, är visserligen icke en politisk fråga. Riksdagens ställningstagande i olika avseenden till högertrafiken har under de gångna åren gett klart besked om att anhängare av och motståndare till reformen är spridda på de olika partierna. En statsunderstödd propaganda i en sådan fråga blir emellertid ett prejudicerande beslut som för framtiden kan få betänkliga konsekvenser. Det torde nämligen icke kunna undvikas att man med jämna mellanrum kommer att underställa folket frågor för folkomröstning, som har en mer eller mindre utpräglad politisk anknytning och där de existerande partierna som sådana intar en bestämd ståndpunkt. Statsunderstödd propaganda vid folk-

omröstningar blir därmed statsunderstödd politisk propaganda. En dylik utveckling kan vi för vår del icke acceptera. Detta skulle innebära ett väsentligt intrång på den fria politiska debatt, som vi av hävd är vana vid i den svenska demokratien. Dylika anslag kan också i vissa situationer bli föremål för missbruk från majoritetens sida.

I propositionen har även diskuterats de allmänna förutsättningar som skall ligga till grund för ställningstagandet. Det förutsattes sålunda, att man skall utgå från att omläggningen till högertrafik kommer att draga kostnader till ett belopp av ca 200 miljoner kronor. Däremot anser sig föredragande statsrådet icke kunna ange tidpunkten för trafikomläggningen och icke heller huruvida för densamma erfordras ytterligare höjda automobilskatter. Detta är uppenbarligen otillfredsställande. Kostnadsberäkningarna är uppgjorda med hänsyn till att trafikomläggningen skall äga rum år 1959, och det bör enligt vårt förmenande klart utsägas såsom en förutsättning att frågan avser en trafikomläggning nämnda år.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 111 måtte besluta

dels att begränsa anslaget till statlig upplysningverksamhet till 550 000 kronor avseende uteslutande utformning, tryckning och distribution av en objektiv broschyr i ämnet, dels att i övrigt beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 22 mars 1955

Elis Håstad

Erik Hagberg

Nils G. Fröding

i Malmö

Gust. Nilsson
i Göingegården

Einar Hægglom

Rolf Eliasson